

Piet Chielens, die een kwarteeuw coördinator was van het In Flanders Field Museum in Ieper, schreef het nawoord bij deze bundel. Daarin benadert hij het patriottisme van Zweig in de beginjaren van de Eerste Wereldoorlog hyperkritisch en wat te eenduidig vanuit een hedendaags (moreel) perspectief. Stellen dat de Weense intellectueel elk stadsporstret beëindigt 'met dubbelzinnige insinuaties' is een oordeel dat te weinig oog heeft voor de precieze literaire woordkunst van de Oostenrijkse erasmiaan. Hetzelfde geldt voor wat hij zegt over de beschouwingen van Zweig over de Parijse invloeden in Luik anno 1914. Dat de stad aan de Maas ook in het begin van de vorige eeuw al nadrukkelijk in de richting van Frankrijk keek, is echter een historische realiteit en niet iets dat nergens op slaat, zoals Chielens debiteert.

'Zowel zijn kritiek als zijn waardering zijn helemaal actueel gebleven', mede omdat die werden opgetekend 'met de nuance van de kenner en het begrip van wie liefheeft', besluit Chielens vervolgens terecht. *Het land tussen de talen zet* inderdaad aan om in de spiegel te kijken. Die wordt ons voorgehouden door een internationaal georiënteerde humanistische seigneur. Zweig ging uiteindelijk psychisch ten onder aan de dreiging van de Tweede Wereldoorlog, die twee decennia na het einde van de Grote Oorlog zo mogelijk nog meer leed bracht.

Nico Van Campenhout, historicus

SVEN TUYTENS

GROETEN UIT SPANJE

Sven Tuytens, *Groeten uit Spanje*, Epo Uitgeverij, 2021, 280 p., ISBN: 9789462673120

Hoeveel mensen hebben vanaf de jaren zestig hun zomervakantie niet doorgebracht aan de Spaanse costa's en stuurden de onfortuinlijke achterblijvers een ansichtkaart eindigend met de boodschap 'Groeten uit Spanje'?

Veel vakantiegangers maakten echter alleen kennis met de zonovergoten stranden en nauwelijks met het 'echte' Spanje: dat bleef grotendeels terra incognita. Het is dat onbekende Spanje dat Sven Tuytens in zijn boek *Groeten uit Spanje* tegen het licht houdt.

Sven Tuytens verhuisde in 2010 naar Madrid en was er onder meer correspondent voor de VRT. Aan de hand van zijn jarenlange ervaringen probeert hij in zijn boek de Spaanse ziel bloot te leggen.

De auteur ruilde België in voor Spanje op een moment dat het land nog in een diepe crisis verkeerde. De financiële crisis van 2008 had bijzonder hard toegeslagen in Spanje. Een van de stuwende motoren achter de steile economische opgang van de voorgaande decennia, de bouwsector, ging compleet onderuit en sleurde de rest van 's lands economie mee naar beneden. Met een torenhoge werkloosheid tot gevolg: de jeugdwerkloosheid flirtte zelfs met de kaap van 50 procent. Het aantal mensen dat een beroep moest doen op voedselpakketten steeg spectaculair. Die crisis had op veel mensen een verwoestend effect. Toch viel het Tuytens direct op dat Spanjaarden in zulke situaties een grote solidariteit aan de dag leggen, vooral in familieverband, en elkaar helpen waar het maar kan.

Verhuizen naar een ander land betekent veelal een andere taal leren. De meeste Spanjaarden spreken nu eenmaal Spaans, of beter gezegd Castiliaans. Tot zijn scha en schande ondervond de auteur dat je wel Spaans kunt leren, maar dat het bijzonder moeilijk is om de snelheid waarmee de Spanjaarden spreken te evenaren. Spanjaarden spreken vaak aan een stuk door, zonder een pauze tussen de zinnen. Zo blijkt dat Spaanse nieuwslezers van een radiozender 210 woorden per minuut de ether insturen, terwijl hun collega's van

de Britse BBC het houden bij 167 woorden in hetzelfde tijdsbestek.

Een verdeeld land

Spanje verkeerde in 2010 niet alleen in een diepe economische crisis. Tuytens zag dat hij in een diep verdeeld land terecht kwam, dat nog altijd kampte met de naweeën van bijna veertig jaar dictatuur onder Franco. Toen de generaal in 1975 het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, werd de geschiedenis van zijn wrede regime aan de kant geschoven alsof men een boek dichtsloeg. Dat werd vastgelegd in een amnestiewet die elk onderzoek of berechting naar misdaden tegen de menselijkheid van het franquistische regime onmogelijk maakt. Men moest het verleden vergeten, de zwarte bladzijde van het verleden omslaan en met een schone lei herbeginnen. Het zijn vooral de rechtse en extreemrechtse partijen die halsstarrig weigeren die amnestiewet te herzien om tot een verzoening met het duistere verleden te komen. Zodoende moeten talloze Spanjaarden nog steeds op zoek gaan naar de stoffelijke resten van hun naaste familieleden of vrienden die door het Francoregime zijn vermoord en daarna in massagraven zijn gegooid.

Daarnaast werd in 1977 een nieuwe grondwet aangenomen die de broodnodige aanpassingen in bijvoorbeeld het rechtssysteem vrijwel uitsluit. Toch bemoeilijkt die grondwet vooral een staatkundige hervorming die tegemoetkomt aan de verzuchtingen van de Basken en de Catalanen en in mindere mate aan de Galiciërs. De Basken en de Catalanen hadden erg geleden onder de repressie van Franco door hun verzet tegen zijn opstand. Hun verzuchtingen voor meer autonomie

leidden in Baskenland tot een jarenlange gewelddadige strijd en zijn in Catalonië ontwaard in een felle politieke strijd. Zo werd het autonomiedecreet voor Catalonië in 2010 op instigatie van de Partido Popular in sterke mate uitgekleeft, wat uiteraard niet naar de zin was van de Catalanen die naar meer autonomie streefden. Feitelijk kun je stellen dat Spanje politiek geblokkeerd is en dat de rechtse partijen oplossingen stelselmatig saboteren. Nog erger is de opkomst van de extreemrechtse partij Vox, die bijna onomwonden terug wil keren naar het tijdperk van Franco. De schrijver maakt zich in zijn boek ernstige zorgen over de normalisering van het ronduit fascistische gedachtegoed in Spanje onder impuls van Vox.

Tradities

Rechts en extreemrechts kanten zich ook fel tegen het aantasten van oude nationale symbolen of tradities zoals de stierengevechten. De stierengevechten vonden illustere beschermheren in onder anderen de vermaarde Spaanse dichter Garcia Lorca, Pablo Picasso en Ernest Hemingway. Maar steeds meer Spanjaarden keren zich af van de fascinatie voor die 'wrede schoonheid'. Tuytens blikt in zijn boek met weemoed terug op de teloorgang van die eeuwenoude traditie. Enige overdrijving in zijn waardering voor die traditie kan hem niet ontzegd worden. Zo haalt hij instemmend de woorden aan van een aficionado, die stelt dat het verbieden van de stierengevechten een groot cultureel verlies betekent dat vergeleken kan worden met de afbraak van de Akropolis in Athene. De omschrijving van de stierengevechten als een fenomeen dat omkleed is met vastomlijnde rituelen en symbolen, verhult nog altijd niet

dat het om een wrede en bloederige vertoning gaat die thuishoort in de categorie van de Romeinse 'brood en spelen', die ook met veel geweld gepaard gingen. Het is dan ook merkwaardig dat de schrijver de traditie van het stierenvechten op een lijn plaatst met de andere Spaanse tradities die hij in zijn boek koestert.

Een thema dat Spanje sterk verdeelt, bijna gelijklopend met de breuklijnen tussen links en rechts, zijn de vrouwenrechten. Spanje heeft een rechtssysteem dat nog steeds geënt is op ideeën uit het Francotijdperk. Dat leidt er bijvoorbeeld toe dat het 'roedel van Pamplona', een groep mannen die een jonge vrouw verkrachtten, in eerste instantie alleen voor misbruik werd veroordeeld. Eén rechter vond zelfs dat de mannen vrijuit mochten gaan. Pas na hevige protesten werd het vonnis alsnog omgezet in een aanklacht voor verkrachting. Die zaak is niet alleen exemplarisch voor het archaïsche rechtssysteem in Spanje, het toont ook haarscherp de minachting bij het traditionele publiek voor vrouwenrechten. En dat terwijl Spanje torenhoog prijkt op het lijstje van landen waar familiaal geweld, veelal tegen vrouwen, welig tiert. Jaarlijks worden zo'n vijftig vrouwen door hun partner op gewelddadige wijze om het leven gebracht.

Zijn ontdekkingsreis door Spanje leerde de schrijver ook dat het land grotendeels leeg is. De Spaanse schrijver Sergio del Molino omschrijft dat fraai als 'Het godvergeten Spanje'. Talloze dorpen in het binnenland raken in een snel tempo ontvolkt omdat de inwoners wegtrekken naar de grote stedelijke agglomeraties. Een proces dat zich razendsnel heeft voltrokken sinds de jaren 1950. Vandaag leeft 80 procent van de Spaanse bevolking in de stad.

Het binnenland wordt niet alleen geteisterd door een ware exodus, ook ecologisch

wordt het hard getroffen door de oprukkende woestijn. Tuytens omschrijft dat fenomeen als de Sahara die oversteekt naar Spanje. Onderzoek wijst uit dat Spanje als gevolg van de klimaatverandering gevaar loopt op een abrupte woestijnvorming, droogte en een gebrek aan water. De helft van de Spaanse bevolking woont in regio's waar waterschaarste heerst. Dat proces van waterschaarste wordt nog versneld door de talloze illegaal geboorde waterputten voor waterwinning door landbouwers. Water stelen, want dat is het volgens de auteur, is winstgevend want op die wijze betalen de landbouwers geen waterfactuur. Bovendien zijn in het zuiden van Spanje gigantische moestuinen aangelegd, die Europa van tuinbouwproducten voorzien en waarvoor veel, heel veel water nodig is.

De schrijver toont zich in *Groeten uit Spanje* een kritische bewonderaar van het land dat lange tijd zijn tweede vaderland was. Hij staat liefdevol stil bij de mensen en hun gewoonten. Zoals bij de mevrouw die op bedevaart naar Tremelo ging omdat pater Damiaan haar patroonheilige werd nadat de pastoor van haar dorp over de Vlaamse pater had verteld en die volgens haar ervoor hard gezorgd dat ze op miraculeuze wijze een zwaar verkeersongeval had overleefd.

Groeten uit Spanje is op kundige wijze van een nawoord voorzien door historicus Vincent Scheltiens.

Willie Verhoysen, auteur